

**DÍLO PROF. ING. RNDR. ALOISE ZLATNÍKA NA ŠKOLNÍM LESNÍM PODNIKU
MASARYKŮV LES KŘTINY**

WORK OF PROF. ING. RNDR. ALOISE ZLATNÍKA IN THE TRAINING FOREST ENTERPRISE
MASARYK FOREST KŘTINY

Jiří Truhlář

Veletržní 705/7, Brno, 603 00, IngJiriTruhlar@gmail.com

ABSTRACT

The article presents the main contribution of prof. ing. RNDr. Alois Zlatník to forest differentiation in landscape geobiocoenological point of view in the Training forest enterprise Masaryk forest Křtiny. There are described the history of his surveys, main results of his work – vegetation maps, and their use for forest management.

Keywords: Prof. Ing. RNDr. Alois Zlatník, Training forest enterprise Masaryk forest Křtiny, geobiocoenology, geobiocoenological map, nature conservation

Prof. Ing. RNDr. Alois Zlatník se mimořádně zasloužil o typologické mapování Školního lesního podniku Masarykův les. Na podniku soustavně prováděl průzkum přírodních podmínek lesních porostů, shromažďoval zde základní materiály, kterých využil k formování vlastní typologický školy. Historicky nejvýznamnějším počinem v tomto směru je vyhotovení první typologické (lépe řečeno fytocenologické) mapy celého podniku, jejíž vznik inicioval prof. Rudolf Haša. Proto pro pochopení významu, poslání a záměru využití vyhotovených map je nejvhodnější hledat vysvětlení přímo u prof. Rudolfa Haši. Ten ve své Historii Vysoké školy zemědělské v Brně a Masarykova lesa (HAŠA 2007, s. 119–122) píše:

K fytocenologickému průzkumu Školního lesního statku, provedeném doc. Ing. RNDr. Aloisem Zlatníkem, budiž poznamenáno, že týž od svých prvních počátků nebyl nikterak pojat jako úkol „pro sebe“. Byl inscenován záměrně jako článek celého řetězu vědecko-výzkumných prací, které měly za cíl pomocí průzkumu lesů přirozených upevňovati základnu těžebně pěstebních postupů v lese hospodářském, v první řadě na Školním lesním statku „Masarykův les“.

Úvodem k Zlatníkově práci byla široce založená akce, podniknutá Státními výzkumnými ústavy lesní produkce – oddělením lesnické ekonomie v Brně pod patronací jejich ředitele prof. Ing. Dr. Haši v roce 1931 a dalších, jejímž programem byl průzkum přirozených lesů na Podkarpatské Rusi.

Tato akce vzala si úkol ujasnit – pokud možno – otázku, jak formují se za určitých vnějších podmínek stromová společenstva, lidskou rukou záměrně nedotčená dle dřevin, tloušťkových a věkových tříd, v jakém rozestavení a v jaké poměrnosti svých složek, s jak velkým stromovým inventářem a přírůstkovým výkonem v části i celku, aby bylo umožněno porovnání s příslušnými poměry lesa hospodářského, pro něž lesnická ekonomie pracně hledá obraz lesa vzorně uspořádaného tzv. lesa „normálního“. Tento úkol byl řešen všestranným probádáním vzrůstových podmínek lesních stanovišť a životních projevů porostů je osídlujících na velkém počtu dostatečně rozsáhlých vzorových ploch, vybraných předběžně v devíti státních lesních rezervacích na Podkarpatské Rusi. Tohoto průzkumu ujala se čtyřčlenná skupina brněnských lesnických pracovníků: doc. Ing. RNDr. Alois Zlatník, Ing. Dr. techn. Fedor Korsuň, Ing. Dr. techn. RNDr. Mirko Kseneman a Ing. Fedor Kočetov.

... Dr. Zlatníkem vypracované fytocenologické mapy Školního lesního statku „Masarykův les“ demonstrovány byly autorem na německo-českém Lesnickém dnu, uspořádaném v roce 1941 v Praze. Scházeno pouze doprovázet je příslušnou legendou a určití k jednotlivým

zjištěným lesním typům jim odpovídající přirozenou dřevinnou skladbu, aby se staly konkrétním nástrojem lesní tvorby. Stalo se tak po II. světové válce.

Sám prof. Rudolf Haša přihlížel ke Zlatníkovým „sociologickým“ mapám při vypracování podrobného (sečního) návrhu pro příští hospodářský rok (HAŠA 2007, s. 114).

A. Zlatník vyhotovil mapy pro celý školní statek v letech 1933–1938. Zákresy jsou provedeny na obrysových mapách z roku 1927 v měřítku 1 : 14 400, a to po polesích: Vranov, Jezírko, Olomučany, Habrůvka, Jedovnice, Křtiny, Babice, Kanice a Hády, celkem jde tedy o 9 map. Jedná se o souvislé území lesů o celkové rozloze 9 000 ha. Domnívám se, že to bylo v té době největší území v Československu se souvisle zmapovanými typy lesních fytocenóz. Zákresy jednotlivých typů jsou provedeny plošným vybarvením pastelkami. Hranice jednotlivých typů nejsou zakresleny čarou, ale zákresy pastelkou se nezřetelně dotýkají. Mapy jsou nalepeny na kartonu, zachovaly se v jediném exempláři a jsou uloženy ve Křtinách v archivu Školního lesního podniku Masarykův les Křtiny. Pro jejich uchování a zabezpečení doporučuji urychlené provedení jejich digitalizace.

Při detailním mapování vylíčil A. Zlatník 22 typů fytocenóz, které zařadil do 6 vyšších nepojmenovaných jednotek, které můžeme považovat za předchůdkyně skupin lesních typů. Jsou to: *Querceto-Fraxinetum*, *Querceto-Carpinetum*, *Quercetum sessiliflorae*, *Fagetum*, *Alnetum glutinosae* a samostatně vyčleněné ochranné lesy.

Kromě legendy k vyhotoveným mapám neznám žádné podkladové materiály (zápisy), na základě kterých byla typizace prováděna, a ani charakteristiky jednotlivých typů. To by mohlo být uloženo na Ústavu lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie na Lesnické a dřevařské fakultě Mendelovy univerzity v Brně, případně v profesorově archivní pozůstalosti.

Zlatníkových typologických map bylo v poválečném období využito při vyhotovení lesního hospodářského plánu Školního lesního statku Masarykův les pro období 1951–1960. Jednotlivé typy byly nově začleněny do přepracovaných skupin lesních typů a byl pro ně vypracován návrh „porostní skladby“ lesních porostů s udáním rozpětí zastoupení jednotlivých dřevin.

Přehled lesních typů (typů fytocenóz), jejich sdružení do skupin původních i v poválečném období upravených a doplněných o návrhy druhové skladby v typologických mapách prof. A. Zlatníka z let 1933 až 1938 uvádím ve svém referátu z roku 1993 (TRUHLÁŘ, 1993).

V poválečném období prof. A. Zlatník na základě dosavadních zkušeností vytvořil svůj zcela nový typologický systém a zorganizoval nové typologické mapování celého školního statku. Bylo to po velké akci typologického mapování celých Beskyd, které podle svého nového typologického systému organizoval a studenty brněnské lesnické fakulty zajišťoval prof. A. Zlatník v letech 1953 a 1954.

Nový průzkum přírodních poměrů školního statku byl proveden v letech 1955–1961 odbornými pracovníky Katedry lesnické botaniky a fytocenologie a Katedry geologie a pedologie Lesnické fakulty VŠZ v Brně. Celý průzkum koordinoval prof. Alois Zlatník. Ke klasifikaci půdních typů bylo použito klasifikačního systému prof. Josefa Pelíška. Vytvořené typologické jednotky – lesní typy – byly zařazeny do skupin lesních typů podle systematiky prof. A. Zlatníka. Odborní pracovníci zmiňovaných kateder ve skupinkách (pedolog a botanik) odděleně prováděli základní průzkum přírodních poměrů jednotlivých polesí. Pro každé poleší byla vytvořena samostatná typizace, kterou pak koordinoval a sjednotil prof. Alois Zlatník spolu s Ing. Jaroslavem Horákem. Vlastní typologické mapování v letech 1959–1962 prováděli odborní pracovníci kateder, kteří prováděli základní průzkum spolu, s pracovníky školního statku k tomu účelu nově přijatými. Dokončení mapování zajistili pracovníci brněnské pobočky Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů (ÚHÚL).

Výsledkem mapování byla typologická mapa v měřítku 1 : 10 000. Vzhledem k tomu, že typizace lesních typů byla prováděna samostatně po polesích, došlo při mapování u některých

lesních typů k určitému posunu v pojetí jejich charakteristik, což se markantně projevilo při barevném soutisku typologických map pro zobrazení celého lesního závodu.

Revize typologického mapování byla provedena v letech 1971 a 1972. Pro tuto revizi přepracoval typizaci lesních typů a jejich charakteristiky Ing. Jaroslav Horák z Katedry botaniky a fytocenologie, pedologickou část zpracoval Ing. Karel Krontorád z Katedry lesnické geologie a pedologie. Typizace byla provedena nadále v duchu systematiky prof. Aloise Zlatníka. Lesní typy byly v podstatě zachovány z minulého LHP. Zlatníkova systematika lesních typů byla na školním statku zachována až do roku 1983. Od tohoto roku byla na školním statku zavedena celostátně užívaná typologická systematika ÚHÚL. Převodní klíč do jednotné typologické systematiky ÚHÚL zpracoval Ing. Jaromír Málek, CSc.

Při průzkumu lesních porostů a jejich typologickém mapování si prof. A. Zlatník bedlivě všiml lesních porostů, zejména z hlediska zachovalosti jejich přirozené druhové skladby. Na základě svých poznatků podal dne 24. 9. 1945 Kuratoriu školního lesního statku návrh na vyhlášení přírodních rezervací. Schvalování se protahovalo. Až v roce 1959 návrhy prof. A. Zlatníka projednával Správní výbor školního statku a za přítomnosti prof. A. Zlatníka bylo z navržených 1 600 ha rezervací schváleno 600 ha (viz zápisy ze zasedání Správního výboru ŠLZ, uložených v Archivu MENDELU) a bylo požádáno o jejich úřední vyhlášení. To se také v plném rozsahu uskutečnilo.

Při studiu díla prof. A. Zlatníka je třeba se zmínit, že profesor podal v roce 1946 návrh *zřízení stolice lesní tvorby* a změnu dosavadního dendrologického ústavu na *ústav lesní botaniky a tvorby*. Návrh vyvolal značné pobouření prof. B. Polanského, vedoucího ústavu pěstění lesů, v jehož náplni byla dosud i tvorba lesa, kterou na ústavu pěstění dřívě rozvíjel prof. J. Konšel jako Nauku o lesních stanovištích. J. Konšel také zavedl do našeho lesnictví pojmy *Lesnická typologie* a *Lesní typ*. Svoje rozhořčení nad snahou odtržení nauky *tvorba lesa* od *pěstění lesa* a její sloučení s lesní botanikou vyjádřil B. Polanský v dopisech J. Konšelovi psaných dne 15. dubna 1946 a dne 21. září 1946. J. Konšel na náměty B. Polanského reagoval dopisem ze dne 7. května 1946 (KONŠEL – POLANSKÝ 2015). Řešení návrhu prof. A. Zlatníka vyvolalo bouřlivé diskuse, bylo vysloveno mnoho odborných názorů a v konečném řešení bylo vlastně vyhověno Zlatníkovu návrhu a nauka tvorby lesa byla vyčleněna z ústavu pěstění lesů a byla přiřčena k ústavu botaniky. Tento stav ve své podstatě trvá dosud.

Závěrem jako žák prof. Aloise Zlatníka chci při výročním hodnocení jeho díla vyjádřit díky za jeho holistické pojetí lesa, které nám při studiu na lesnické fakultě vstřípl do našeho myšlení a které výrazně ovlivnilo celou moji další odbornou lesnickou činnost.

LITERATURA

HAŠA, R. (2007): Historie Vysoké školy zemědělské v Brně a „Masarykova lesa“. MENDELU Brno, ISBN 978-80-7375-52-7, 345 s.

KONŠEL, J., POLANSKÝ, B. In: MILÁČKOVÁ, M., TRUHLÁŘ, J. (eds.) (2015): Dopisy k Hovorům s profesorem pěstění lesů. Vydala obec Určice, ISBN 978-80-260-7729-9, 171 s.

TRUHLÁŘ, J. (1993): Zlatníkovy typologické mapy. In: Geobiocenologický výzkum lesů, výsledky a aplikace poznatků. Sborník referátů. VŠZ Brno, s. 22–25